

ФАКТОРИ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА САМОКОНТРОЛЬ СТУДЕНТА ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

FACTORS AFFECTING STUDENT SELF-CONTROL DURING DISTANCE LEARNING

Навчатися вчитися – топ-навичка не тільки для майбутнього, а тут і зараз. Освітні експерти переконані, що у 2030 році процес навчання стане безперервним. Авторами статті були розглянуті основні особливості дистанційного навчання, проблематика дистанційного навчання та її переваги. Визначається роль викладача в онлайн-процесі, адже якісне навчання цілком залежить від цифрових компетентностей викладача. Проаналізовані праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які піднімали питання самостійної роботи, питань самоосвіти, самоосвіти вчителів, ефективності вебінарів у підвищенні успішності студентів у вищій та професійній освіті. Авторами було створено два опитувальники, через гугл форми, та проведено опитування і анкетування студентів 1 та 4 курсу фахових закладів вищої та перед вищої освіти – Київського фінансово-правового коледжу, Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка та Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Успішність дистанційного навчання забезпечується різними чинниками, які були внесені в анкетування.

Була необхідність проаналізувати через опитування та анкетування сприйняття дистанційного навчання студентами, виділити основні фактори, які впливають на їх ефективне навчання, порівняти вікову категорію та причинно-наслідкові фактори. Коротко розглянуті питання навчання європейських студентів, та їх відношення до самоконтролю та саморозвитку. В результаті опитування було встановлено, які саме фактори впливають на організацію, самоконтроль студентів. Авторами було відзначено, що для студентів перших та четвертих курсів ці фактори є різні в пріоритеті. Згідно опитування майже 73% студентів використовують смартфони, що значно погіршує сприйняття матеріалу, ніж, наприклад ноутбук, планшет чи комп'ютер. Згідно відповідей студентів 1 курсу мотивація зі сторони адміністрації, в вигляді стипендій була на 1 місці, це 38%, для студентів 4 курсу цей фактор був відзначений 24% студентів. Разом з тим, більш вагомим фактором для студентів 4 курсу стало бажання бути професіоналами, це 27% від опитуваних студентів.

Ключові слова: дистанційне навчання, самоконтроль, самоорганізація, опитування, анкетування.

Learning to learn is a top skill not just for the future, but for the here and now. Educational experts are convinced that in 2030, the learning process will become continuous. The authors of the article discussed the main features of distance learning, the problems of distance learning and its advantages. The role of the teacher in the online process is defined, because quality learning depends entirely on the digital competencies of the teacher. Analyzed the works of domestic and foreign scientists who raised the issues of independent work, self-education of teachers, the effectiveness of webinars in improving student performance in higher and vocational education. The authors created two questionnaires, through google forms, and conducted a survey and questionnaire survey of students 1 and 4-year professional institutions of higher and higher education - Kyiv College of Finance and Law, Kremenchug teacher training college named after Makarenko and Kharkiv National Teacher Training University named after Skovoroda. The success of distance learning is ensured by different factors included in the questionnaire.

There was a need to analyze through a survey and questionnaire students' perception of distance learning, to identify the main factors influencing their effective learning, to compare the age category and causal factors. European students' learning and their attitudes toward self-monitoring and self-development were briefly examined. The survey revealed what factors influence organization, self-monitoring of students. The authors noted that these factors differ in priority for first and fourth year students. According to the survey, almost 73% of students use smartphones, which significantly worsens the perception of the material than, for example, a laptop, tablet or computer. According to the responses of 1st year students, motivation from the administration, in the form of scholarships was in 1st place, it is 38%, for 4th year students this factor was noted by 24% of students. At the same time, a more significant factor for 4th year students was the desire to be professional, this is 27% of the surveyed students.

Key words: distance learning, self-control, self-organization, survey, questionnaire.

УДК 378.147.001.76
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/48.1.46>

Цапко А.М.,
канд.пед.наук,
доцент кафедри освітології
та інноваційної педагогіки
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

Мацько В.В.,
асистент кафедри педагогіки
та психології дошкільної освіти
Кременчуцького педагогічного коледжу
імені А.С. Макаренка

Дорошенко Т.М.,
асистент кафедри педагогіки
та психології дошкільної освіти
Кременчуцького педагогічного коледжу
імені А.С. Макаренка

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні освітні стандарти орієнтують на перехід від навчання як процесу, в якому студент є об'єктом впливу викладача, до навчання, де студент стає активним суб'єктом з правом самостійного вибору умов та засобів оволодіння необхідними компетентностями, а викладач виконує роль партнера в комунікації зі студентами. Підвищення якості освіти на інноваційній основі, орієнтація на реалізацію високого потенціалу комп'ютерних технологій, створення і забезпечення можливостей для використання

різноманітних освітніх моделей – основні тенденції сучасної освітньої системи [4]. Дистанційне навчання (Distance Learning, Distance Education) – це така форма організації освітнього процесу, основою якої є самостійна робота людини, яка навчається. Це дає змогу навчатися у зручній для людини час та у віддаленому від викладача місці (тому дистанційне) [3]. Але багато вчених та дослідників, науковців відзначають, що саме дистанційне навчання – це є саморозвиток, самоосвіта та самоконтроль студента. Але саме сильна мотивація,

вміння самоконтролю для студентів є досить великою проблемою, особливо розглядаючи коледжі, технікуми, де навчаються студенти віком від 15-20 років. Адже, підтримувати потрібний темп навчання без контролю з боку вдається не всім. Саме тому, як вбачають автори, необхідно розглянути, які саме фактори впливають на самоконтроль студентів при дистанційному навчанні, що саме їх мотивує та підштовхує до виконання завдань. Для цього авторами було проведено опитування та анкетування студентів 1 та 4 курсу коледжів – Київського фінансово- правового коледжу, Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка та Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проаналізувавши праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як В. Биков, О. Спірін [5], О. Овчарук, Л. Карташова, Б. Шуневич, Т. Бейтс, Н. Бьорн-Андерсен, автори знайшли підтвердження високого розповсюдження дистанційного навчання в Україні та світі, особливо масового розвитку воно набуло з початком пандемії, і на зараз продовжується в зв'язку з війною в Україні. Шляхи покращення ефективності дистанційного навчання досліджували М. Ніари, Є. Манусу, А. Ліонаракис, на їхню думку дистанційне навчання є досить суперечливою формою навчання з позицій ефективності. А. Гегенфуртнер та Х. Ебнер [1] піднімають питання ефективності вебінарів у підвищенні успішності студентів у вищій та професійній освіті. Дослідженню різних аспектів процесу самостійної роботи, питань самоосвіти, самоосвіти вчителів присвятили свої роботи ряд таких вчених – А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Безпалько, С. Дяченко, Б. Єсіпов, І. Лернер, О. Линда, Н. Морзе, Р. Нізамов, А. Усова.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У результаті аналізу наукових праць, досліджень, авторами встановлено, що недостатньо уваги приділено саме аналізу думок студентів; причинам, зменшують чи збільшують бажання навчатись, бути здатними до самоконтролю та самоорганізації. Опитування дасть змогу студентам критично мислити, що саме йому заважає навчатись.

Мета статті. Проаналізувати через опитування та анкетування сприйняття дистанційного навчання студентами, виділити основні фактори, які впливають на їх ефективне навчання, порівняти вікову категорію та причинно-наслідкові фактори.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчатись вчитись – топ-навичка не тільки для майбутнього, а тут і зараз. Освітні експерти переконані, що у 2030 році процес навчання стане безперервним. Тому у нинішнього покоління студентів є нагода прокачати цей скіл, більше навчаючись самостійно за умов правильно організованого дистанційного

навчання. Дистанційне навчання, разом з традиційним аудиторним навчанням, значно підсилює самостійну роботу студентів. Дистанційне навчання – це не лише данина моді чи бажання копіювати вдалі освітні рішення. Використовуючи засоби дистанційного навчання, можна вирішити ряд проблем, які неможливо розв'язати, користуючись лише традиційними технологіями навчання:

- можливість здійснення навчання без відриву або з мінімальним відривом від роботи;

- підтримка традиційного навчання, коли частка аудиторних занять «переводиться» у дистанційний режим роботи;

- проведення повноцінного дистанційного навчання поряд з традиційним для студентів з обмеженими фізичними можливостями, або тих, хто пропускає заняття через хворобу;

- проведення повноцінного дистанційного навчання замість традиційного у так званих форс-мажорних ситуаціях (оголошення карантину тощо);

- раціональне використання педагогічних кадрів, які мають високий рівень кваліфікації. З їхнім досвідом можуть ознайомитися багато студентів у найвіддаленіших куточках країни, використовуючи засоби дистанційного навчання [6].

Успішність дистанційного навчання забезпечується різними чинниками. Так, у роботі [2] зазначається, що в країнах Європи на дистанційне навчання суттєво впливають такі чинники: мотивація; корисність та набуті навички; екзаменаційні оцінки; навантаження; дисципліна; професійне спілкування з викладачами та зворотний зв'язок, який є одним з найважливіших критеріїв.

Що стосується студентів, то їх можна поділити умовно на дві категорії:

- Категорія студентів, яка вбачає навчання як отримання нової професії, можливості кар'єрного зростання, досягнення бажаних життєвих цілей, отримання незалежності, навчитись нових навичок, дізнатись цікаву інформацію, тощо. Такі студенти будуть серйозно підходити до набуття необхідних для них знань, систематично виконувати всі завдання, з повагою відноситимуться до тайм-менеджменту, не порушуючи академічну доброчесність.

- Друга категорія – це студенти немотивовані, які неохоче займаються, для яких дистанційне навчання є проблематичним з ряду різних причин, які ми спробуємо окреслити в цій статті.

Таких студентів необхідно частіше перевіряти, контролювати, необхідні перевірки їх ставлення до навчального процесу, як з боку адміністрації навчального закладу, так і з боку викладачів.

Опрацювавши дослідження та ґрунтуючись на власну думку та досвід, автори можуть зазначити, що в провідних закладах Європи та Америки таких питань із студентським невиконанням завдань, обманом, плагіатом та іншими формами

недобросоціальної поведінки під час навчального процесу майже не виникає. Проаналізувавши досвід різних вчених та викладачів, які працюють в закладах освіти Європи, можна зробити стислий висновок, що така організація студентів до навчального процесу виникла через певні особливості менталітету, особливості розташування коледжів та університетів. Організація семінарських занять, коли кожному студенту, або максимум, в співавторстві, дається не менше години для оприлюднення результатів його праці чи дослідження. Багато часу відведено на самостійну роботу студентів в бібліотеках, на дослідження, та як не дивно, на відпочинок.

Застосування новітніх інформаційних технологій і засобів навчання, використання онлайн технологій в умовах дистанційного навчання потребує від викладачів і адміністрації вводити додаткові заходи для контролю, якості робіт, зменшення та уникнення плагіату під час виконання контрольних, практичних, самостійних, тестових робіт.

Базою дослідження стали студенти коледжів 1 та 4 курсу – Київського фінансово правового коледжу, Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка та Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.. В опитуванні та анкетуванні взяло участь 115 студентів. З яких 55 – студенти 1 курсу та 60 студентів 4 курсу. Вибірково взяті і факультети (відділення) – відділення права, факультет фізичного виховання та спорту та відділення дошкільної підготовки. Чому авторами було обрано 1 та 4 курс є пояснення,

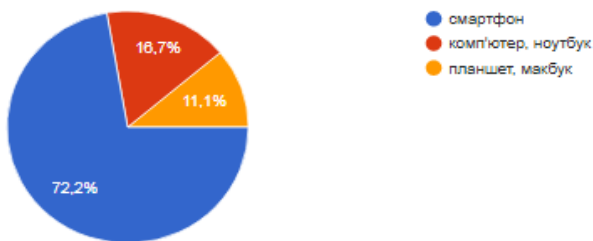

Рис. 1. Відповіді студентів, якими видами техніки вони користуються при дистанційному навчанні

адже на 4 курсі студент повинен бути більш мотивованим, мати практичні навички, краще орієнтуватись в майбутній спеціальності. Студенти ж 1 курсу – це колишні учні, які тільки закінчили школу, де, ймовірно, був більший контроль зі сторони батьків, вчителів, соціальних педагогів.

Найбільш поширеними освітніми платформами дистанційного навчання в коледжах, де проводилось опитування були Google Class, Zoom, Google Meet.

Згідно опитування майже 73% студентів використовують смартфони, що значно погіршує сприйняття матеріалу, ніж, наприклад ноутбук, планшет чи комп'ютер (рис. 1).

Наступне опитування було проведено з вказанням основних факторів, які на думку авторів, можуть впливати на самоконтроль, організацію та мотивацію студентів при дистанційному навчанні. Проблема формування мотивації навчання завжди була актуальною в психолого-педагогічній літературі.

Відповідно до результатів можна зробити такі висновки.

Згідно відповідей студентів 1 курсу мотивація зі сторони адміністрації, в вигляді стипендій була на 1 місці, на 2 місці стала відсутність власної мотивації, що можна пояснити, оскільки студенти 1 курсу ще не мали змогу отримати тих фахових знань, які б допомогли їм зрозуміти майбутню професію. Тому бажання бути професіоналом майже не набрало відсотків, так само як контроль зі сторони батьків чи викладачів. Тобто можна зробити висновок, що студентів найбільше мотивує наявність чи відсутність стипендії. Психологи це пояснюють тим, що фінансове стимулювання для сучасних підлітків набуває все більшого значення, адже сучасне покоління має сформований світогляд під впливом масштабних технологічних відкриттів, тому дуже відрізняється від усього, що було раніше. Ставлення до грошей не є винятком.

Більшість зумерів мають зовсім нереалістичні очікування щодо того, чого вони можуть досягти за допомогою своїх інвестицій і вони добре обізнані в основних фінансових концепціях. Можливо тому такий великий відсоток зайняв саме фактор – мотивація зі сторони адміністрації (рис. 2).

Рис. 2. Діаграма відповідей студентів 1 курсів

Рис. 3. Діаграма відповідей студентів 4 курсів

На відміну від студентів 1 курсу, студенти 4 курсу на 1 місце поставили бажання бути професіоналом, 2 та 3 місця розділили мотивація зі сторони адміністрації та використання цифрових методів.

Аналіз відповідей на ці запитання засвідчує, що найбільш вагомим фактором для самоконтролю при дистанційному навчанні є мотивація з боку адміністрації, бажання бути професіоналом та відсутність власної мотивації.

Також додатково студенти зазначили ще 2 фактори, які автори не внесли до опитування – це об'єктивність оцінювання та цифрова компетентність викладача. Останній фактор, здебільшого відзначали студенти 4 курсу.

Діаграма наочно демонструє, що більшість перерахованих факторів є важливими, що самоконтроль, тайм-менеджмент, розуміння необхідності навчатись є досить вагомою проблемою при дистанційному навчанні. Хоча, автори не заперечують, що при очному навчанні ці фактори не будуть мати також вагомий вплив.

Спілкування з викладачами, після проведення опитування зі студентами, засвідчило, що їм складно, а іноді навіть неможливо забезпечувати чи підтримувати в межах дистанційного навчання особистісні, тим паче матеріальні мотиви, які спонукають студентів докладати зусиль для досягнення навчальних цілей. Досить важко онлайн налаштувати психологічно студентів на робочий лад, та тримати їх увагу в концентрації всю пару. Адже, згідно опитування, більшість з них використовує смартфони, які, на жаль, не завжди гарантують саме прослуховування лекційного матеріалу, без відволікання на соціальні мережі, до прикладу.

Анкетування та опитування студентів підтвердило, що навчання в коледжах нечасто пов'язане з бажанням здобути освіту й професію, на це є також причини, які авторами будуть розглянуті та досліджені в наступних публікаціях.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, авторами було встановлено, що студенти 1 курсу та 4 курсу мають трохи різні мотиви та стимуляції. Визначені ті фактори, які б ймовірно стимулювали більший самоконтроль. Для студентів 1 курсу – це була матеріальна мотивація та мотивація внутрішня, це може бути, для прикладу, розуміння професії, профорієнтація на перших курсах, можливо, запрошення до студентів фахівців їхньої галузі. Щодо студентів 4 курсу, то основним фактором, відповідно до опитування є бажання бути професіоналами та мотивація від адміністрації. Тобто це студенти, які пройшовши практику, провчившись 4 роки можуть чітко розуміти, чи готові вони бути спеціалістами в своїй галузі, що орієнтир для них є майбутня професія.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. A. Gegenfurtner, and Ch. Ebner. Webinars in higher education and professional training: A meta-analysis and systematic review of randomized controlled trials. *Educational Research Review*. vol. 28. 2019.
2. T. Mladenova, Y. Kalmukov and I. Valova. Covid-19 – A Major Cause of Digital Transformation in Education or Just an Evaluation Test. *TEM Journal*. Vol. 9(3). pp. 1163-1170. 2020.
3. В. Прибилова. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України. 2013. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/8791-%D0%A2%D0%B5%D0%20%D1%81% %D1%82%D1%82% -1-10-20170726.pdf (дата звернення: 22.06.2022).
4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: проект. *Освіта України*. № 29. С. 4–6. 2001.
5. О. Спірін, К. Колос. Технологія організації масового дистанційного навчання учнів в умовах карантину на базі платформи Moodle. *Інформаційні технології та засоби навчання*. Т.70, 2020. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2020_79_5_5.
6. Ю. Рамський, М. Умрик. Контроль і самоконтроль студентів за виконанням самостійної роботи в умовах дистанційного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 2 . 2010